

**Αποτελέσματα της Δημόσιας
Διαβούλευσης για τον Ορισμό, Ανάλυση
και τις Ρυθμιστικές Υποχρεώσεις στην
αγορά Χονδρικής Πρόσβασης και
Εκκίνησης Κλήσεων στα Δίκτυα Κινητής
Τηλεφωνίας (αγορά υπ. αρ. 15, Σύστασης
Ευρωπαϊκής Επιτροπής)**

**Μαρούσι,
Αύγουστος 2006**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1.	Εισαγωγή	3
2.	Ανάλυση απαντήσεων.....	3
3.	Προτάσεις αναθεώρησης	7
4.	Αναλυτικές απαντήσεις συμμετεχόντων.....	7
4.1.	COSMOTE	7
4.2.	VODAFONE	12
4.3.	FORTHNET.....	14
4.4.	TIM-HELLAS	19
4.5.	VIVODI	27

1. Εισαγωγή

Στο διάστημα μεταξύ 19 Ιουλίου και 21 Αυγούστου 2006, η EETT διεξήγαγε δημόσια διαβούλευση για τον ορισμό και την ανάλυση για την αγορά της χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας (αγορά υπ' αριθμ 15 της Σύστασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Στη δημόσια διαβούλευση συμμετείχαν πέντε (5) τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι, συγκεκριμένα οι: Cosmote, Forthnet, TIM, Vivodi και Vodafone.

Η παρούσα αναφορά παρουσιάζει τη σύνοψη των απαντήσεων των συμμετεχόντων στο κείμενο της Δημόσιας Διαβούλευσης, καθώς και τις απόψεις της EETT αναφορικά με τα βασικότερα σημεία των παρατηρήσεων των ως άνω συμμετεχόντων. Ειδικότερα, στην Ενότητα 2 παρατίθενται τα κυριότερα σχόλια των συμμετεχόντων στη Διαβούλευση καθώς και οι απαντήσεις της EETT επί των σχολίων εκείνων που χρήζουν απάντησης. Στην Ενότητα 3 παρουσιάζονται οι προτεινόμενες τροποποιήσεις/ ενημερώσεις που πρέπει να γίνουν στο κείμενο ανάλυσης της αγοράς. Τέλος, στην Ενότητα 4 παρατίθενται αυτούσιες οι απαντήσεις όλων των συμμετεχόντων στη Διαβούλευση εξαιρουμένων των στοιχείων εκείνων των απαντήσεών τους που έχουν χαρακτηριστεί από τους συμμετέχοντες ως εμπιστευτικά.

2. Ανάλυση απαντήσεων

ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

Οι τέσσερις εκ των πέντε συμμετεχόντων συμφωνούν γενικά με τα συμπεράσματα της EETT σχετικά με τον ορισμό της αγοράς.

Ένας συμμετέχων σημειώνει ότι επειδή η αλυσίδα αξίας (value chain) της χονδρικής αγοράς πρόσβασης συναποτελείται από πολλαπλά επίπεδα και επομένως η αγορά αποτελείται: (i) από τη χονδρική αγορά τερματισμού φωνητικών κλήσεων σε κινητά δίκτυα, (ii) από τη χονδρική αγορά τερματισμού δεδομένων σε κινητά δίκτυα, (iii) από τη χονδρική αγορά εκκίνησης κλήσεων από κινητά δίκτυα, (iv) από την αγορά διεθνούς περιαγωγής και τέλος, (v) από την αγορά εθνικής περιαγωγής, η EETT πρέπει να επισημάνει ρητά ότι η σχετική αγορά αναφέρεται μόνο στις υπό (iii) και (v) αγορές της ως άνω αρίθμησης.

Η EETT δεν θεωρεί ότι θα πρέπει να συμπεριληφθεί στην υπό εξέταση αγορά ο χονδρικός τερματισμός κλήσεων στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας. Η EETT έχει ήδη καταλήξει στο συμπέρασμα ότι υφίσταται μία αγορά τερματισμού κλήσεων για μεμονωμένα κινητά δίκτυα ενώ η ζήτηση για πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας είναι ένα ζήτημα που πρέπει να αξιολογηθεί στο πλαίσιο μίας γενικότερης πολύ-δικτυακής αγοράς. Η EETT επιδίωξε να ορίσει τη σχετική αγορά αναλύοντας κάθε τύπο πρόσβασης στο δίκτυο κινητής τηλεφωνίας που θα μπορούσε να συντηρήσει ένα βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο σχετικά με την εκκίνηση κίνησης στα κινητά δίκτυα.

Γεωγραφική Αγορά

Ένας συμμετέχων αναφέρει ότι τα γεωγραφικά όρια μίας αγοράς δεν θα πρέπει να συγχέονται με τα διοικητικά όρια μίας χώρας, επειδή κάποιες χώρες με σημαντικά διαφορετική διοικητική διάρθρωση δύνανται να συναποτελούν μία αγορά εάν η εφαρμογή του SSNIP test αποδείξει ότι οι επιχειρήσεις μίας χώρας μπορούν να αποτελέσουν εν δυνάμει ανταγωνιστές υποκαθιστώντας τις επιχειρήσεις της έτερης χώρας. Συνεπώς, ο συμμετέχων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν έχει τεκμηριωθεί επαρκώς η γεωγραφική διάσταση της σχετικής αγοράς.

Ο ισχυρισμός ότι η σχετική γεωγραφική αγορά πρέπει να είναι ευρύτερη από την Ελληνική επικράτεια, δεν αιτιολογείται επί τη βάση των υπάρχοντων συνθηκών ζήτησης και προσφοράς, των προβλεπόμενων μελλοντικών εξελίξεων στην αγορά, τη γεωγραφική διάσταση των αδειών κινητής τηλεφωνίας, τη διοικητική πρακτική της Κοινότητας και των προηγούμενων αντίστοιχων αποφάσεων των άλλων Κρατών-Μελών. Πράγματι, δεδομένου ότι το σημείο αναφοράς της ανάλυσης για τη σχετική χονδρική αγορά είναι η φύση του ανταγωνισμού στη σχετική λιανική αγορά, που έχει ξεκάθαρα εθνικό εύρος, δεν φαίνεται να υπάρχει κάτι που να μπορεί βασιστεί η ΕΕΤΤ προκειμένου να οδηγηθεί στο συμπέρασμα ότι η σχετική γεωγραφική αγορά είναι πέρα από τα εθνικά όρια.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ

Τέσσερις συμμετέχοντες συμφωνούν με τα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με την ανάλυση της αγοράς.

Παρότι συμφωνεί με το συμπέρασμα της ΕΕΤΤ, ένας συμμετέχων σημειώνει ότι διαφωνεί με ορισμένα από τα σχόλια της ΕΕΤΤ (π.χ. με τον ισχυρισμό ότι υπάρχει συμμετρία στα μερίδια αγοράς τέτοια ώστε να δημιουργεί ενδείξεις ως προς το ότι οι εταιρίες θα μπορούσαν να οδηγηθούν σε ευθυγράμμιση στην ανταγωνιστική τους συμπεριφορά. Η ΕΕΤΤ σημειώνει ότι είναι σχετικά αδιαμφισβήτητη η οικονομική και νομική θεώρηση ότι η συμμετρία των μεριδίων αγοράς συμβάλλει στην εναρμόνιση, λαμβάνοντας υπόψη φυσικά και άλλους παράγοντες που οδηγούν σε αυτό το συμπέρασμα. Επομένως, τα σχόλια της ΕΕΤΤ πρέπει να εκτιμηθούν στο γενικότερο πλαίσιο.

Ένας συμμετέχων διαφωνεί με την ανάλυση και τα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με την ύπαρξη κοινής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης για τους ακόλουθους λόγους:

1. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (βασιζόμενοι στα σχόλια της επί του σχεδίου μέτρου της Ισπανικής και της Μαλτέζικης ρυθμιστικής αρχής για την αγορά 15), για να διαπιστωθεί η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην αγορά χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, δεν είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί η ύπαρξη κοινής δεσπόζουσας θέσης σε επίπεδο λιανικής.
2. Η Ελληνική αγορά έχει πολλά κοινά χαρακτηριστικά με την Ισπανική αγορά. Η ΕΕΤΤ όμως δεν εξέτασε σε βάθος τη σχετική απόφαση της Ισπανικής ρυθμιστικής αρχής και δεν έλαβε υπόψη τα συμπεράσματα της (καθώς και αυτά της Μάλτας). Τα κοινά χαρακτηριστικά είναι τα ακόλουθα:
 - Οι λιανικές αγορές τόσο της Ελλάδος όσο και της Ισπανίας χαρακτηρίζονται από περίπλοκα τιμολογιακά προγράμματα και από επιδότηση των συσκευών (σε αντίστοιχα συμπεράσματα έχει καταλήξει και η ΕΕΤΤ στα πλαίσια της διαδικασίας για την αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα)

- Τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην Ισπανία (αλλά και στη Μάλτα) τα μερίδια αγοράς των τριών εταιριών φαίνεται να σταθεροποιούνται και να παραμένουν σταθερά. Επιπροσθέτως, τα μερίδια αγοράς στην Ελλάδα είναι περισσότερα όμοια από τα αντίστοιχα της Ισπανίας (στην Ισπανία, το υψηλότερο μερίδιο είναι 52,3%, ενώ στην Ελλάδα είναι 38%)
- Στην Ελλάδα, ενόψει του γεγονότος ότι τα ποσοστά των δύο πρώτων εταιριών είναι σχεδόν ίδια και το ποσοστό της τρίτης εταιρίας υπολείπεται αρκετά, υπάρχουν μεγαλύτερα κίνητρα συντονισμού της δράσης των εταιριών, προκειμένου να αποφευχθεί η είσοδος και άλλων ανταγωνιστών.
- Η μείωση των τελών κινητής τηλεφωνίας τα τελευταία χρόνια ήταν συμμετρική για όλες τις εταιρίες και μάλλον αποτέλεσμα της επαπειλούμενης ρυθμιστικής παρέμβασης από την ΕΕΤΤ. Ακόμα, όπως και στην Ισπανία, η τιμή για τα SMS είναι ίδια σε όλους τους παρόχους, ενώ πρέπει να ληφθεί ιδιαιτέρως υπόψη το γεγονός ότι η ΕΕΤΤ με πρόσφατη απόφασή της επέβαλε πρόστιμο σε όλες τις εταιρίες κινητής τηλεφωνία για εναρμονισμένη πρακτική, διότι προχώρησαν ταυτόχρονα σε ομοιόμορφη αύξηση των χρεώσεων για τα SMS.
- Σε ό,τι αφορά την κερδοφορία, η ΕΕΤΤ δεν έδωσε στοιχεία σχετικά με τους δείκτες EBITDA, ROCE, ARPU καθώς και στοιχεία σχετικά με την φορητότητα, επικαλούμενη τον εμπιστευτικό χαρακτήρα τους, ενώ η Ισπανική ρυθμιστική αρχή έχει δημοσιεύσει τα σχετικά στοιχεία. Η ΕΕΤΤ οφείλει να δώσει στην δημοσιότητα αυτά τα στοιχεία, καθώς είναι απαραίτητα, σε συνδυασμό βέβαια και με άλλα, για την διαπίστωση ύπαρξης κοινής δεσπόζουσας θέσης. Επιπλέον, ενώ γίνεται σύγκριση από την ΕΕΤΤ της ελληνικής πραγματικότητας με την κατάσταση που επικρατεί στην Ιρλανδία, δεν γίνεται καμία αναφορά και σύγκριση με την κατάσταση στην Ισπανία, όπου επιβλήθηκαν τελικά ρυθμιστικές υποχρεώσεις.
- Αναφορικά με την φορητότητα των αριθμών, η ΕΕΤΤ δεν δίνει στοιχεία, αλλά απλά διαπιστώνει ότι οι Έλληνες καταναλωτές δείχνουν ότι είναι πρόθυμοι να αλλάξουν πάροχο δικτύου κινητής, ενώ στην Ισπανία, όπου η φορητότητα φαίνεται να είναι πιο επιτυχημένη, η ρυθμιστική αρχή έκρινε, ότι η χρήση της φορητότητας συνδέεται με τη δυνατότητα απόκτησης καινούργιας συσκευής με επιδότηση, καθώς το ARPM παρέμεινε σταθερό.
- Το κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης της ΕΕΤΤ περιέχει πολλές ενδείξεις ότι τα κριτήρια που αναφέρονται στο Παράρτημα II της Οδηγίας Πλαίσιο συναντώνται στην ελληνική πραγματικότητα. Η Ισπανική Ρυθμιστική Αρχή είχε μερικές ενδείξεις και διαπίστωσε (με την σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης. Παρότι η ΕΕΤΤ έχει εκδώσει δύο αποφάσεις για εναρμονισμένη πρακτική, που αποτελεί τον πυρήνα της κοινής (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης, συμπέρανε ότι δεν υπάρχει συλλογική δεσπόζουσα θέση στην Ελληνική Αγορά.

Σύμφωνα με τον ίδιο συμμετέχων, οι ΠΔΚ έχουν κίνητρο να αρνηθούν την πρόσβαση σε MVNOs είτε άμεσα, είτε έμμεσα, προσφέροντάς την σε υψηλές τιμές, ή παρεμβάλλοντας εμπόδια κάθε είδους, αντίστοιχα με αυτά που παρεμβάλλει ο ΟΤΕ. Επιπλέον, σημειώνει ότι στο παρελθόν σε ανεπίσημες και προφορικές συζητήσεις, οι ΠΔΚ είχαν δείξει απροθυμία σχετικά με την παροχή πρόσβασης στο δίκτυό τους σε τρίτους που επιθυμούσαν να αναπτύξουν δραστηριότητα MVNO.

Ο ίδιος συμμετέχων αναφέρει επίσης ότι οι αποφάσεις της ΕΕΤΤ που αναφέρονται στο κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης (352/248, 253/249, 353/247, 353/250, 378/16) δεν είναι διαθέσιμες, ενώ η μελέτη των αποφάσεων αυτών κρίνεται απαραίτητη για την υποβολή ακόμη περισσότερο ουσιαστών και εμπειριστατωμένων σχολίων στα πλαίσια της Δημόσιας Διαβούλευσης.

Ενόψει όλων των ανωτέρω, ο συμμετέχων υποστηρίζει ότι η ΕΕΤΤ οφείλει να επανεξετάσει τη θέση της για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των ΠΔΚ και να επιβάλει, κατά το παράδειγμα της Μάλτας και της Ισπανίας, σχετικές υποχρεώσεις (πρόσβασης, μη διακριτικής μεταχείρισης, διαφάνειας, λογιστικού διαχωρισμού, ελέγχου τιμών, κοστοστρέφειας και κοστολόγησης)

Οι παρατηρήσεις που υπέβαλλε ο ανωτέρω συμμετέχων σχετικά με το θέμα της ύπαρξης ή μη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης έχουν ήδη αναλυθεί σε βάθος από την ΕΕΤΤ. Ωστόσο επισημαίνονται περαιτέρω τα εξής:

- Ο συμμετέχων βασίζεται στην απόφαση της Ισπανικής ρυθμιστικής αρχής, όπως αυτή εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, και σε μικρότερο βαθμό στην απόφαση της ρυθμιστικής αρχής της Μάλτας. Ο συμμετέχων δεν κάνει καμία αναφορά στο μεγάλο αριθμό περιπτώσεων όπου οι ρυθμιστικές αρχές δεν διαπίστωσαν την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην αγορά 15, παρά την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ολιγοπωλιακών στοιχείων στις σχετικές εθνικές αγορές.
- Ο συμμετέχων βασίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στα μερίδια αγοράς ως το βασικό κριτήριο για τη διαπίστωση της ύπαρξης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τους άλλους παράγοντες που εξετάστηκαν από την ΕΕΤΤ. Επιπλέον, δεν γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι η υπάρχουσα κατανομή των μεριδίων αγοράς ανάμεσα στους 3 παρόχους είναι πρόσφατη. Σε αυτά τα πλαίσια δεν θα ήταν σωστό μία δυναμική, μακροπρόθεσμη ανάλυση να βασιστεί στην κατάσταση μία δεδομένη χρονική στιγμή.
- Ο συμμετέχων, προκειμένου να υποστηρίξει την άποψη του, δίνει έμφαση στο γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ενέκρινε την απόφαση της Ισπανικής ρυθμιστικής αρχής, αλλά δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η Κοινότητα έχει ήδη προβεί, νωρίτερα το 2006, σε μία “ex ante” τύπου ανάλυση του τομέα κινητής τηλεφωνίας κατά τη διάρκεια της εξέτασης της εξαγοράς της Q-Telecom (διεξοδική αναφορά στο κείμενο της Δημόσιας Διαβούλευσης της ΕΕΤΤ). Η Κοινότητα αξιολόγησε ότι είναι αρκετά πιθανό η εξαγορά να οδηγήσει σε μία θετική ανταγωνιστική επίπτωση στην αγορά κινητής τηλεφωνίας, χωρίς να εκφράσει ανησυχίες σχετικά με την πιθανότητα ροπής προς τη συλλογική δεσπόζουσα θέση.
- Η ΕΕΤΤ δεν έχει λάβει, τόσο από τον ανωτέρω συμμετέχοντα όσο και από τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στη Δημόσια Διαβούλευση, συγκεκριμένα-επίσημα στοιχεία σχετικά με αιτήσεις για πρόσβαση MVNO. Επιπροσθέτως, δεν υπάρχουν στην Ελλάδα ενδείξεις σχετικά με οποιοδήποτε είδους ζήτηση για πρόσβαση MVNO, κάτι που θα ήταν απαραίτητο προκειμένου να βασιστεί η εξέταση μόνο στην ανάλυση του χονδρικού επιπέδου (η οποία δεν λαμβάνει υπόψη τις ανταγωνιστικές συνθήκες στο λιανικό επίπεδο, όπως εναλλακτικά προτείνεται από τη Σύσταση για τις Σχετικές Αγορές). Σε κάθε περίπτωση, το Άρθρο 7 της επιστολής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην Ισπανική Ρυθμιστική Αρχή αναφέρεται ρητά στο γεγονός ότι η ΕΡΑ αξιολόγησε στην πράξη με λεπτομέρεια το επίπεδο του ανταγωνισμού στη λιανική αγορά κινητής τηλεφωνίας και έλαβε υπόψη τη συγκεκριμένη αξιολόγηση στην τελική της ανάλυση. (βλ. Ενότητα II.2.1 του Άρθρου 7 της επιστολής της Κοινότητας της 30^{ης} Ιανουαρίου 2006)

- Ο συμμετέχων επισημαίνει ότι στα πλαίσια συγκεκριμένων αναλύσεων της ΕΕΤΤ βάσει των κανόνων ανταγωνισμού, η ΕΕΤΤ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ορισμένοι ΠΔΚ προέβησαν σε εναρμονισμένη πρακτική και το ως άνω συμπέρασμα θα έπρεπε να έχει ληφθεί υπόψη από την ΕΕΤΤ κατά την εξέταση ύπαρξης ή μη συλλογικής ΣΙΑ. Η ΕΕΤΤ έχει ήδη επισημάνει στο κείμενο της Δημόσιας Διαβούλευσής της ότι ορισμένα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη στα πλαίσια μίας «εκ των προτέρων ανάλυσης» και μίας ανάλυσης επί τη βάση των κανόνων του ανταγωνισμού δύναται να είναι κοινά. Παρόλα αυτά, η εύρεση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης βάσει μίας ανάλυσης ‘ex ante’ θα πρέπει να διαφοροποιείται ξεκάθαρα από παρόμοιες αναλύσεις ‘ex post’, καθότι μία “ex ante” τύπου ανάλυση λαμβάνει υπόψη της πρόσθετα κριτήρια κατά την εκτίμηση των συνθηκών του ανταγωνισμού.
- Ο συμμετέχων θεωρεί ότι οικονομικοί δείκτες όπως οι EBITDA, ROCE και ARPU πρέπει να δημοσιοποιούνται ώστε να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν βάση των αποφάσεων της ΕΕΤΤ. Οι ΠΔΚ έχουν κοινοποιήσει τους εν λόγω δείκτες στην ΕΕΤΤ χαρακτηρίζοντάς τους ως εμπιστευτικούς και η ΕΕΤΤ έκρινε ότι τα εν λόγω στοιχεία εμπίπτουν στη σφαίρα του επιχειρηματικού απορρήτου.. Η ΕΕΤΤ δεν είναι σε θέση να σχολιάσει την λογική με την οποία η Ισπανική ΕΡΑ δεν χρησιμοποίησε τέτοιου είδους πληροφορίες με εμπιστευτικότητα, αλλά υποθέτει ότι θα υπήρχε συγκεκριμένος λόγος βάσει του οποίου η συγκεκριμένη ΕΡΑ παρέκκλινε από την πολιτική που ακολουθείται από τις υπόλοιπες ΕΡΑ της ΕΕ. Σχετικά με την θεώρηση ότι η ΕΕΤΤ οφείλει να δημοσιοποιήσει τις διάφορες Αποφάσεις που επηρεάζουν το χώρο των κινητών επικοινωνιών στον οποίο αναφέρεται ο συμμετέχων, η ΕΕΤΤ σημειώνει ότι η δημοσίευση των σχετικών Αποφάσεων θα γίνει σύμφωνα με τις διαδικασίες δημοσίευσης της ΕΕΤΤ, κατόπιν διασφάλισης της αρχής του εμπορικού απορρήτου.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί ότι η ΕΕΤΤ έχει ήδη αναγνωρίσει στο κείμενο της διαβούλευσής της ότι η αγορά έχει δομικά χαρακτηριστικά τα οποία θα εδύναντο να οδηγήσουν στην ύπαρξη συλλογικής ΣΙΑ με την πάροδο του χρόνου. Υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΕΤΤ έχει αφήσει ανοικτό το ενδεχόμενο να αλλάξουν τα συμπεράσματά της σε επόμενη ανάλυση. Η ΕΕΤΤ όχι μόνο θα παρακολουθεί την αγορά για ενδείξεις παράλληλων ενεργειών των ΠΔΚ σε επίπεδο λιανικής, αλλά επίσης σχετικά με την πιθανή ύπαρξη ζήτησης σε επίπεδο χονδρικής (όπως διαφαίνεται από αιτήσεις ή διαπραγματεύσεις με Εικονικούς ΠΔΚ).

3. Προτάσεις αναθεώρησης

Με βάση την εξέταση από την ΕΕΤΤ των σχολίων στο Κείμενο της Διαβούλευσης προτείνεται να διατηρηθούν στο σύνολό τους οι προτάσεις της ΕΕΤΤ όπως αυτές αναφέρονται στο Κείμενο Διαβούλευσης .

4. Αναλυτικές απαντήσεις συμμετεχόντων

4.1. COSMOTE

ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΓΟΡΑΣ

E1-E2-E3. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της Δημόσιας Διαβούλευσης της ΕΕΤΤ αναφορικά με τον ορισμό της αγοράς τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα και την ανάλυση του επιπέδου του ανταγωνισμού στην εν λόγω αγορά που δημοσίευσε η Ε.Ε.Τ.Τ. τον Σεπτέμβριο του 2003, η σχετική αγορά προϊόντος/υπηρεσίας θα πρέπει να οριστεί ως η αγορά κινητής τηλεφωνίας. Η θέση μας αυτή κατά κύριο λόγο στηρίζεται στο ότι οι υπηρεσίες που προσφέρουν στους συνδρομητές τους οι εταιρίες κινητής τηλεφωνίας συνίστανται σε πολλά διαφορετικά πακέτα υπηρεσιών, τα οποία αποτελούνται τόσο από υπηρεσίες εκκίνησης κλήσης όσο και από υπηρεσίες τερματισμού κλήσης.

Ωστόσο η ΕΕΤΤ έχει ήδη ολοκληρώσει τη διαδικασία των Διαβουλεύσεων για την ανάλυση αγοράς του τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα και την επιβολή ρυθμιστικών υποχρεώσεων σε αυτήν και έχει γνωστοποιήσει τα αποτελέσματά της στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Σύμφωνα με τα αποτελέσματά της ΕΕΤΤ η σχετική αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα είναι διαφορετική από την αγορά πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων από κινητά δίκτυα.

Λαμβανομένων υπόψη των ως άνω παρατηρήσεων, η ανάλυση της ΕΕΤΤ αναφορικά με τον ορισμό της χονδρικής και της λιανικής αγοράς εκκίνησης κλήσεων, όπως παρουσιάζεται στην παρούσα διαβούλευση, δεν μας βρίσκει καταρχάς αντίθετους.

Όσον αφορά δε τη σχετική γεωγραφική αγορά εκτιμούμε ότι οι συνθήκες αγοράς είναι ομοιογενείς για όλη την Ελλάδα και ως εκ τούτου η σχετική γεωγραφική αγορά είναι όλος ο ελλαδικός χώρος.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΓΟΡΑΣ

E4-E5-E6. Καταρχάς θα θέλαμε να σημειώσουμε ότι είμαστε σύμφωνοι με τα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ αναφορικά με την ανάλυση της εν λόγω αγοράς, ότι, δηλαδή, καμία εταιρεία κινητής τηλεφωνίας στην Ελλάδα (ατομικά ή συλλογικά) δεν έχει ΣΙΑ στη σχετική αγορά και ως εκ τούτου δεν προβλέπεται η επιβολή υποχρεώσεων σε καμία από τις εταιρείες αυτές.

Αποτελεί γεγονός ότι η ελληνική αγορά κινητής τηλεφωνίας είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστική. Σε αυτήν δραστηριοποιούνται 3 επιχειρήσεις κινητής τηλεφωνίας (COSMOTE, VODAFONE και η ενιαία οικονομική οντότητα TIM/Q) με πολλά και διαφορετικά προϊόντα και υπηρεσίες, ανταγωνιστικές τιμές, πολλές εποχιακές προσφορές και πακέτα, οι οποίες κατέχουν διαφορετικά μερίδια αγοράς.

Ειδικότερα, αναφέρουμε τα εξής:

- Μερίδια αγοράς: Αυτή τη στιγμή δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά 4 εταιρείες κινητής τηλεφωνίας, οι οποίες κατόπιν της σχετικής συγκέντρωσης TIM/Q λογίζονται ως 3 επιχειρήσεις. Καμία από τις 3 αυτές επιχειρήσεις δεν έχει μερίδιο αγοράς άνω του 50%. Από τον αριθμό συνδρομητών είναι φανερό ότι καμία από τις 3 επιχειρήσεις δεν έχει μερίδιο αγοράς άνω του 40%. Επισημαίνουμε δε ότι τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων έχουν αλλάξει σημαντικά τα τελευταία 5-6 χρόνια. Αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα της Q-Telecom η οποία μόνο με δύο χρόνια λειτουργίας, αν και εισήχθη τέταρτη στην αγορά, κατείχε μερίδιο αγοράς 7% λίγο πριν τη συγκέντρωσή της με την

TIM. Η πραγματοποίηση δε της εν λόγω συγκέντρωσης, όπως η ίδια η ΕΕΤΤ επισημαίνει στην παρούσα διαβούλευση, αποδεικνύει τη μεγάλη δυναμική της αγοράς.

- Ζήτηση: Αν και υπάρχει υψηλός βαθμός διείσδυσης στη σχετική αγορά είναι χαμηλότερος από το μέσο όρο των άλλων κρατών μελών (βλ. 11th Implementation Report). Εξάλλου, το γεγονός ότι κατά το 2005, η COSMOTE σημείωσε υψηλή αύξηση των λεπτών ομιλίας (15%) δείχνει ότι υπάρχουν ακόμη αρκετά περιθώρια ανάπτυξης της αγοράς από πλευράς χρήσης και εισαγωγής νέων –τεχνολογικά προηγμένων υπηρεσιών, όπως π.χ. υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας 2ης και 3ης και αργότερα και 4ης γενιάς, υπηρεσίες δεδομένων, ευρυζωνικές υπηρεσίες 3ης γενιάς και HSDPA, Mobile TV, υπηρεσίες περιεχομένου, πληροφόρησης, ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, video streaming, video telephony κ.λ.π. Αναφέρουμε δε ότι η μέση μηνιαία χρήση ανά πελάτη στην Ελλάδα συνεχίζει να υπολείπεται του ευρωπαϊκού μέσου όρου παρουσιάζοντας περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης.
- Προϊόντα /υπηρεσίες: Όλες οι εταιρείες προσφέρουν στην αγορά πολλά και διαφορετικά προγράμματα, πακέτα, προσφορές. Για παράδειγμα η COSMOTE τα τελευταία χρόνια έχει διαθέσει στην ελληνική αγορά μια πλούσια σειρά νέων υπηρεσιών.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής:

Καρτοκινητή

- i. Φθηνές κλιμακωτές χρεώσεις SMS (καρτοκινητή What's Up) - Μάιος 2001
- ii. Bonus εξερχόμενων κλήσεων (καρτοκινητή Cosmokarta) - Νοέμβριος 2002
- iii. Bonus εισερχόμενων κλήσεων (καρτοκινητή Cosmokarta) - Ιανουάριος 2004
- iv. Πακέτα δωρεάν SMS (καρτοκινητή What's Up - SMS Choice) - Ιούλιος 2004
- v. Προνομιακή κάρτα ανανέωσης χρόνου ομιλίας που προσφέρει χρεώσεις συμβολαίου στην καρτοκινητή χωρίς δεσμεύσεις – Νοέμβριος 2005
- vi. 600 λεπτά κάθε μήνα προς καρτοκινητά What's Up (καρτοκινητή What's Up – CALL THEM ALL 600) – Μάιος 2006
- vii. Νέα απλή και οικονομική καρτοκινητή τηλεφωνία FROG mobile – Ιούλιος 2006

Προγράμματα συμβολαίου

- viii. Πρόγραμμα συμβολαίου με δωρεάν χρόνο ομιλίας και δωρεάν SMS (Cosmote 2004) – Δεκέμβριος 2003
- ix. Προγράμματα συμβολαίου με πρόσθετο δωρεάν χρόνο ομιλίας προς 2 προεπιλεγμένους προορισμούς (Cosmote Extra) – Απρίλιος 2004

- x. Πρόσθετα πακέτα δωρεάν μηνυμάτων SMS και MMS (συμβόλαια) - Απρίλιος 2005
- xi. Οικογενειακό πρόγραμμα που προσφέρει εντελώς δωρεάν ενδοοικογενειακή επικοινωνία που συνδυάζει προγράμματα συμβολαίου και καρτοκινητής αλλά και κλήσεις προς σταθερή τηλεφωνία. – Οκτώβριος 2005
- xvii. Καρτοσυμβόλαιο. Υβριδικό πακέτο που συνδυάζει τα οφέλη των προγραμμάτων συμβολαίου και της καρτοκινητής - Μάιος 2006

Προϊόντα/υπηρεσίες

- xviii. Προγράμματα χρήσης διαδικτύου μέσω GPRS και UMTS (Wireless Internet) - Μάιος 2004
- xix. Υπηρεσίες 3ης Γενιάς (Video-κλήση, video-streaming, κλπ.) - Μάιος 2004
- xx. Υπηρεσίες i-mode - Ιούνιος 2004
- xxi. Υπηρεσίες για Ολυμπιακούς αγώνες (αποκλειστικό περιεχόμενο, βίντεο, στιγμιότυπα κ.α.) - Αύγουστος 2004
- xxii. Roamers' Portal (Φωνητική Πύλη με τουριστικές πληροφορίες) - Αύγουστος 2004
- xxiii. Υπηρεσία “Calling Tunes” - Ιανουάριος 2005.
- xxiv. Wireless Connect Card. (Κάρτα ασύρματης μετάδοσης δεδομένων. Μέσω της COSMOTE Wireless Connect Card επιτυγχάνεται η ασύρματη πρόσβαση στο Internet και το εταιρικό δίκτυο αλλά και η αποστολή/ λήψη e-mail και SMS. Η COSMOTE Wireless Connect Card λειτουργεί σε δίκτυα 3G, GPRS, GSM, WLAN) – Απρίλιος 2005
- xxv. Υπηρεσία “2in1”. (Προσφέρεται στους συνδρομητές της COSMOTE η δυνατότητα να έχουν δύο αριθμούς σε μία sim κάρτα) - Απρίλιος 2005
- xxvi. Επέκταση Υπολοίπου – Μάιος 2005
- xxvii. Υπηρεσία Blackberry μια ολοκληρωμένη λύση για εύκολη επικοινωνία και πρόσβαση σε αναβαθμισμένες υπηρεσίες αποστολής και λήψης ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, SMS, διαδικτύου, προσωπικού ημερολογίου και εταιρικών εφαρμογών - Δεκέμβριος 2005
- xxviii. Mobile TV streaming (3G Live TV, Video On Demand) - Μάιος 2006

xxix. Υπηρεσία Instant Messaging που προσφέρει Ζωντανή επικοινωνία μέσω κινητού τηλεφώνου από και προς οποιοδήποτε υπολογιστή ή κινητό i-mode – Ιούνιος 2006

xxx. COSMOTE Wireless Connect Card Broadband . Κάρτα μετάδοσης δεδομένων που προσφέρει την εμπειρία της ασύρματης ευρυζωνικότητας μέσω της τεχνολογίας HSDPA. Η COSMOTE Wireless Connect Card Broadband λειτουργεί σε δίκτυα 3G, GPRS, GSM - Ιούνιος 2006

Εταιρικοί πελάτες

- xxxi. Αυτόματες εκπτώσεις για εταιρικούς πελάτες ανάλογως του αριθμού των συνδέσεων τους.
- xxxii. Υπηρεσίες VPN
- xxxiii. Υπηρεσία e-billing- αναλυτική τιμολόγηση μέσω internet.
- xxxiv. Υπηρεσία Corporate Directory για εταιρικούς πελάτες που προσφέρει άμεση και γρήγορη πρόσβαση στον τηλεφωνικό κατάλογο της εταιρίας τους μέσω κινητού τηλεφώνου, ακόμη κι εκτός γραφείου. – Μάιος 2006

Θα πρέπει δε να σημειωθεί ότι, όπως είναι φανερό, τα προϊόντα και υπηρεσίες της COSMOTE αποτελούν καινοτόμες υπηρεσίες, γεγονός που αποδεικνύει τη δυναμικότητα της αγοράς και τον υψηλό ανταγωνισμό. Οι ίδιες οι συνθήκες της αγοράς απαιτούν από την εταιρεία μας να είναι συνεχώς καινοτόμος, έτσι ώστε να είναι σε θέση να προσελκύει νέους πελάτες και να επιβιώνει στο ανταγωνιστικό περιβάλλον που δραστηριοποιείται. Σημαντικό δε είναι να τονίσουμε την τεχνολογική ανάπτυξη που παρατηρείται και την αναμενόμενη ανοδική πορεία αυτής.

- Προσέλκυση και διατήρηση πελατών: Αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως η ίδια η ΕΕΤΤ αναφέρει στην παρούσα διαβούλευση, οι εταιρείες κινητής τηλεφωνίας προσφέρουν πλέον με μεγάλη επιτυχία την υπηρεσία της φορητότητας γεγονός που έχει αυξήσει ακόμη περισσότερο τον ανταγωνισμό.
- Απουσία φραγμών για είσοδο στην αγορά: Καταρχάς, όπως είναι γνωστό, μια νέα εταιρεία εισήχθη στην αγορά, η Q, και μάλιστα με εξαιρετική επιτυχία. Η εισαγωγή της Q δεν ήταν δυσχερής, αντιθέτως όταν εκδηλώθηκε το αρχικό ενδιαφέρον της εταιρείας για σύναψη συμφωνίας εθνικής περιαγωγής, υπήρξε άμεση ανταπόκριση από την αγορά. Η COSMOTE είχε συναντηθεί με την Q, είχε συζητηθεί πιθανή συνεργασία και η COSMOTE είχε προβεί σε συγκεκριμένη προσφορά προς την Q. Το ίδιο είχε συμβεί και με την εταιρεία VODAFONE, με την οποία τελικά η Q υπέγραψε συμφωνία εθνικής περιαγωγής. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι το μερίδιο αγοράς της Q μετά από 2 μόλις χρόνια εμπορικής λειτουργίας ανήλθε σε 7% αν και εισήχθη τέταρτη στην αγορά της κινητής τηλεφωνίας καθώς και το γεγονός μόλις πρόσφατα πραγματοποιήθηκε με επιτυχία η συγκέντρωσή της με την TIM.

Από τα ανωτέρω είναι φανερό ότι δεν υπάρχουν εμπόδια εισόδου στην αγορά.

- Οικονομικές δομές: Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να σημειώσουμε ότι η κάθε εταιρεία ακολουθεί διαφορετικό οικονομικό μοντέλο επιχείρησης καθώς το ιδιοκτησιακό καθεστώς της κάθε εταιρείας διέπεται από διαφορετικές δομές: η COSMOTE είναι μία ελληνική εταιρία θυγατρική του ΟΤΕ, η VODAFONE είναι θυγατρική εταιρία πολυεθνικής με παγκόσμια παρουσία στις τηλεπικοινωνίες, η TIM πρόσφατα εξαγοράστηκε από επενδυτικό σχήμα στο οποίο ανήκει πλέον και η Q.

4.2. VODAFONE

Η Vodafone συμφωνεί εν γένει με τον ορισμό αγοράς και αντίστοιχα τα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με το ότι υπάρχει μια ενιαία αγορά που αποτελείται από όλους τους ΠΔΚ και καλύπτει όλη την Ελληνική επικράτεια τόσο για την παροχή υπηρεσιών επικοινωνιών σε επίπεδο λιανικής όσο και για την πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων σε επίπεδο χονδρικής.

Επιπρόσθετα, η Vodafone συμφωνεί με την ανάλυση και τα επακόλουθα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ, αναφορικά με το γεγονός ότι αφενός κανείς ΠΔΚ δεν δύναται να λειτουργήσει ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές ή πελάτες του και αφετέρου ότι υπάρχει επαρκής ανταγωνισμός μεταξύ των εταιριών, ούτως ώστε να απουσιάζουν οι συνθήκες που θα οδηγούσαν τους ΠΔΚ σε Συλλογική Δεσπόζουσα θέση στην εν λόγω αγορά. Τα συμπεράσματα αυτά υποστηρίζονται επαρκώς από το σύνολο των ποιοτικών και ποσοτικών δεικτών που παρουσιάζεται στο κείμενο της Διαβούλευσης, ενώ παράλληλα, τα απτά αποτελέσματα του υγιούς ανταγωνισμού αποτυπώνονται σαφώς στις σταδιακές μειώσεις τιμών που σημειώνονται σταθερά σε βάθος χρόνου καθώς και στην συνεχή παραγωγή νέων πακέτων και προσφορών προς τους πελάτες των εταιριών του κλάδου.

Η Εταιρία Vodafone διαφωνεί με επιμέρους παρατηρήσεις της Διαβούλευσης, όπως με τον ισχυρισμό ότι υπάρχει συμμετρία στα μερίδια αγοράς τέτοια ώστε να δημιουργεί ενδείξεις – έστω ανεπαρκείς – ως προς το ότι οι εταιρίες θα μπορούσαν να οδηγηθούν σε συμμετρία στην ανταγωνιστική τους συμπεριφορά. Όπως διαφαίνεται από την ίδια την ανάλυση της ΕΕΤΤ, τα μερίδια αγοράς έχουν αλλάξει σημαντικά τα τελευταία χρόνια ενώ η πρόσφατη συγκέντρωση της TIM HELLAS και της Q TELECOM αλλάζει και πάλι δραστικά τις αναλογίες των μεριδίων αγοράς των ΠΔΚ. Παράλληλα, η ΕΕΤΤ παρατηρεί σημαντική ασυμμετρία στους αριθμούς των πελατών 3G μεταξύ των εταιριών, πράγμα που υποδεικνύει ότι ούτε μελλοντικά δύναται να υποστηριχθεί η υπόθεση της συμμετρίας των μεριδίων αγοράς και επακόλουθα η εικασία της συμμετρίας της ανταγωνιστικής πρακτικής.

Εξάλλου, η περαιτέρω εξάπλωση των υπάρχουσών υποδομών 3G καθώς και η έλευση νέων τεχνολογιών ασύρματων επικοινωνιών διασφαλίζουν τις μελλοντικές ευκαιρίες διαφοροποίησης και ανταγωνισμού μεταξύ των ΠΔΚ. Η δυνατότητα παροχής εξελιγμένων υπηρεσιών πολυμέσων προσδίδει νέα δυναμική στην αγορά κινητών υπηρεσιών και αποτελεί ευκαιρία για τους ΠΔΚ να διαφοροποιήσουν τη στρατηγική τους προσφέροντας υπηρεσίες σε διαφορετικά κομμάτια της αγοράς.

Θα πρέπει εδώ να τονιστεί επιπλέον η ξεκάθαρη διαφωνία της Εταιρίας στις εκτιμήσεις της ΕΕΤΤ οι οποίες οδήγησαν στις αντίστοιχες αποφάσεις για τη Φορητότητα και τα SMS. Η Vodafone έχει επανειλημμένα τοποθετηθεί επί των θεμάτων αυτών και έχει υποβάλλει αντίστοιχες προσφυγές κατά των αποφάσεων, καθώς σε καμία από τις δύο περιπτώσεις δεν υπάρχουν στοιχεία που να τεκμηριώνουν την υπόθεση περί εναρμονισμένης πρακτικής.

Εν κατακλείδι και με την εξαίρεση των παραπάνω επιμέρους ενστάσεων επί ειδικών θεμάτων στα πλαίσια της Διαβούλευσης, η Vodafone εκτιμά ότι τα συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με την Αγορά 15 αντικατοπτρίζουν σωστά τα δεδομένα στην Ελληνική αγορά κινητών επικοινωνιών ενώ επιπλέον συνάδουν με τα αντίστοιχα συμπεράσματα της μεγάλης πλειοψηφίας των υπόλοιπων Ρυθμιστικών Αρχών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και για αγορές ωριμότερες και πιο συγκεντρωμένες από αυτήν της Ελλάδας.

4.3. FORTHNET

Η εταιρία FORTHnet διαφωνεί κάθετα με την ανάλυση και τα συμπεράσματα της EETT σχετικά με την ύπαρξη κοινής ή συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, για τους ακόλουθους λόγους:

- Κατ' αρχήν, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι κατά την προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (SG-Greffe (2006) D/200402, 30.1.2006: σχόλια της ΕΕ επί του κοινοποιημένου σχεδίου μέτρων της Ισπανικής Ρυθμιστικής Αρχής για την αγορά 15, σελ. 7) και της αντίστοιχης της Μάλτας ((SG-Greffe (2006) D/204556, 10.8.2006), για να διαπιστωθεί η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην αγορά χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων στα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, **δεν είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί η ύπαρξη κοινής δεσπόζουσας θέσης σε επίπεδο λιανικής.**
- Η EETT αναφέρεται στην κατάσταση που επικρατεί στην Ισπανία (η περίπτωση της Ιρλανδίας δεν εξετάζεται, ενόψει του γεγονότος ότι το σχέδιο μέτρων ανεκλήθη με κοινή συναίνεση των εμπλεκόμενων μερών ενόπιον αρμόδιας επιτροπής) χωρίς ωστόσο να έχει μελετήσει σε βάθος την σχετική απόφαση της ομολόγου της ρυθμιστικής αρχής και να έχει αξιοποιήσει τα συμπεράσματα στα οποία εκείνη έχει καταλήξει, παρόλο που φαίνεται, όπως θα αποδειχθεί παρακάτω, ότι η κατάσταση στην ελληνική παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με την αντίστοιχη στην ισπανική αγορά, και ως εκ τούτου τα συμπεράσματα της ισπανικής ρυθμιστικής και της Μάλτας, υποστηρίζεται, ότι θα μπορούσαν να τύχουν πλήρους εφαρμογής και στην ελληνική αγορά. Ειδικότερα:
- Η ελληνική αγορά λιανικών υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας φαίνεται να χαρακτηρίζεται από τα δύο κύρια χαρακτηριστικά της Ισπανικής αγοράς, (βλ. συμπεράσματα Ισπανικής Ρυθμιστικής Αρχής (CMT όπως καταγράφονται στην σελ. 3 του ως άνω εγγράφου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από το οποίο έχουν αντληθεί τα στοιχεία και στο οποίο θα γίνεται στο εξής αναφορά): (α) τα τιμολογιακά προγράμματα των εταιριών κινητής τηλεφωνίας είναι περίπλοκα και γίνονται ολοένα και περισσότερο, και (β) η εμπορική πολιτική και των τριών εταιριών κινητής στην Ελλάδα επικεντρώνεται στην επιδότηση των συσκευών (σε αντίστοιχα συμπεράσματα έχει καταλήξει και η EETT στα πλαίσια της διαδικασίας για την αγορά τερματισμού κλήσεων σε κινητά δίκτυα). Ως εκ τούτου, οι καταναλωτές στην Ελλάδα, όπως και στην Ισπανία, επιλέγουν ή αλλάζουν πάροχο υπηρεσιών κινητής με βάση τις επιλογές συσκευών που τους παρέχονται.
- Επιπροσθέτως, στην Ελλάδα, όπως και στην Ισπανία και τη Μάλτα, τα μερίδια αγοράς των τριών πλέον εταιριών κινητής τηλεφωνίας φαίνεται να σταθεροποιούνται και θα παραμείνουν σταθερά. Όπως η ίδια η EETT αναφέρει (σελ. 53 της διαβούλευσης) όταν τα μερίδια αγοράς υπολογίζονται με βάση τον όγκο κίνησης, **η σχετική θέση των ΠΔΚ φαίνεται σχετικά σταθερή την περίοδο 2002-2005.** Είναι μάλιστα ενδιαφέρον και αξιοσημείωτο να γίνει αναφορά σε αριθμούς. Στην Ισπανία τα μερίδια αγοράς είναι των τριών παρόχων κινητής είναι 52.3%, 31.8% και 15.9%. Στην Ελλάδα αντίστοιχα τα

μερίδια αγοράς των τριών παρόχων είναι 36%, 38% και 26%. Με βάση την εικόνα αυτή στην Ισπανία, θα ανέμενε κανείς ότι η ρυθμιστική αρχή δεν θα κατέληγε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει συλλογική δεσπόζουσα θέση καθώς, αφενός μεν η Telefonica, που έχει το υψηλότερο μερίδιο, θα είχε την πρόθεση να κινηθεί αυτόνομα σε σχέση με τις άλλες δύο εταιρίες προκειμένου να αυξήσει το μερίδιό της, και αντίστοιχα οι άλλες δύο εταιρίες θα επεδίωκαν να αποσπάσουν ένα τμήμα της πελατειακής βάσης της Telefonica. Παρά ταύτα, η CMT θεώρησε ότι υπάρχει κοινή δεσπόζουσα θέση, με βάση βέβαια και άλλα χαρακτηριστικά, στα οποία θα γίνει αναφορά παρακάτω.

- Στην Ελλάδα, ενόψει του γεγονότος ότι τα ποσοστά των δύο πρώτων εταιριών είναι σχεδόν ίδια και το ποσοστό της τρίτης εταιρίας υπολείπεται αρκετά, είναι ωστόσο σημαντικό και επιτρέπει την άνετη επιβίωση και την περαιτέρω ανάπτυξή της, είναι προφανές ότι υπάρχουν μεγαλύτερα κίνητρα συντονισμού της δράσης των εταιριών, προκειμένου να αποφευχθεί η είσοδος και άλλων ανταγωνιστών που θα ανέτρεπε αυτή την ισορροπία και θα οδηγούσε σε απώλεια πελατείας και μείωση των μεριδίων αγοράς.
- Αξίζει επιπλέον να σημειωθεί ότι η μείωση των τελών κινητής τηλεφωνίας τα τελευταία χρόνια ήταν συμμετρική για όλες τις εταιρίες και μάλλον αποτέλεσμα της επαπειλούμενης ρυθμιστικής παρέμβασης από την EETT. Ακόμα, όπως και στην Ισπανία, η τιμή για τα SMS είναι ίδια σε όλους τους παρόχους, ενώ πρέπει να ληφθεί ιδιαίτερος υπόψη το γεγονός ότι η EETT με πρόσφατη απόφασή της επέβαλε πρόστιμο σε όλες τις εταιρίες κινητής τηλεφωνία για εναρμονισμένη πρακτική, διότι προχώρησαν ταυτόχρονα σε ομοιόμορφη αύξηση των χρεώσεων για τα SMS.
- Σε ό,τι αφορά την κερδοφορία, η EETT αρνείται να δώσει στοιχεία σχετικά με τους δείκτες EBITDA, ROCE και ARPU, καθώς επίσης και στοιχεία σχετικά με την φορητότητα, επικαλούμενη τον εμπιστευτικό χαρακτήρα τους. Είναι ακατανόητη και μάλλον απαράδεκτη μια τέτοια προσέγγιση, την στιγμή που τα αντίστοιχα στοιχεία για την Ισπανική Αγορά είναι προσβάσιμα από τον οποιονδήποτε, καθώς δημοσιεύονται στο ως άνω έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (σελ. 4, υποσημειώσεις 12 και 13). Η EETT οφείλει να δώσει στην δημοσιότητα αυτά τα στοιχεία, καθώς είναι απαραίτητα, σε συνδυασμό βέβαια και με άλλα, για την διαπίστωση ύπαρξης κοινής δεσπόζουσας θέσης. Επιπλέον, ενώ γίνεται σύγκριση από την EETT της ελληνικής πραγματικότητας με την κατάσταση που επικρατεί στην Ιρλανδία (σελ. 56 της διαβούλευσης), στην οποία σημειώνουμε και πάλι ότι η απόφαση της ρυθμιστικής αρχής ανακλήθηκε..., δεν γίνεται καμία αναφορά και σύγκριση με την κατάσταση στην Ισπανία, όπου επιβλήθηκαν τελικά ρυθμιστικές υποχρεώσεις...!!! και όπου φαίνεται ότι επικρατούν συγκρίσιμες συνθήκες αγοράς με την χώρα μας.
- Αναφορικά με την φορητότητα των αριθμών, η EETT δεν δίνει στοιχεία, επικαλούμενη και πάλι εμπιστευτικότητα, όταν από το κείμενο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μαθαίνουμε ότι στην Ισπανία κάθε πελάτης μένει πιστός στον πάροχο κινητής τηλεφωνία για 4,35 χρόνια κατά μέσο όρο, κάτι που συνυπολογίζεται στην διαπίστωση ύπαρξης κοινής δεσπόζουσας θέσης. Περαιτέρω η EETT διαπιστώνει ότι «...η πρόσφατη εισαγωγή της

φορητότητας αριθμών αποτελεί πλέον επιτυχία και οι Έλληνες καταναλωτές δείχνουν ότι είναι πρόθυμοι να αλλάξουν ΠΔΚ». Το συμπέρασμα αυτό της ΕΕΤΤ είναι μάλλον βιαστικό και ουδόλως ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Προς επίρρωση του ισχυρισμού αυτού αρκεί μια σύγκριση με τους αντίστοιχους αριθμούς στην Ισπανία. Το 2003 οι μεταφερόμενοι αριθμοί ήταν 619.657. Το 2004 οι μεταφερόμενοι αριθμοί έφτασαν τους 2.283.611!!!. Παρά ταύτα, η CMT, με δεδομένο ότι το ARPM παρέμεινε σταθερό, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι αλλαγές οφείλονταν στην δυνατότητα απόκτησης καινούργιας συσκευής με επιδότηση. Η σύγκριση των αντίστοιχων αριθμών στην Ελλάδα προκαλεί το λιγότερο θλίψη: κατέληξε να θεωρείται επιτυχία η αύξηση των μεταφερομένων αριθμών από 16.123 το 2004 σε 34.004 το 2005, επί συνόλου 10.200.000 ενεργών συνδρομητών...!!! Η CMT στην Ισπανία έκρινε με βάση αυτά τα στοιχεία, μεταξύ άλλων, ότι υπάρχει συλλογική δεσπόζουσα θέση, ενώ η ΕΕΤΤ θεώρησε, μάλλον αναιτιολόγητα και επικαλούμενη εμπιστευτικότητα στοιχείων που σε άλλες χώρες είναι προσβάσιμα σε όλους, ότι όλα βαίνουν καλώς και δεν απαιτείται *ex ante* ρυθμιστική παρέμβαση. Η ΕΕΤΤ οφείλει αν μη τι άλλο να εξηγήσει αν με βάση τα στοιχεία που έχει στα χέρια της, η όποια μετακίνηση χρηστών μεταξύ των ΠΔΚ οφείλεται στον πραγματικό ανταγωνισμό τιμών μεταξύ των ΠΔΚ, ή μήπως, όπως στην Ισπανία, στην τιμολογιακή διάρθρωση που ακολουθούν, που χαρακτηρίζεται από την επιδότηση αλλαγής συσκευής ως κίνητρο για την μεταπήδηση από τον ένα πάροχο στον άλλο.

- Το συμπέρασμα - υπόθεση της ΕΕΤΤ να μην θεωρήσει ότι οι ΠΔΚ στην Ελλάδα δεν απολαμβάνουν κοινή (συλλογική) δεσπόζουσα θέση **προκαλεί μεγάλη έκπληξη**, ιδιαίτερα μάλιστα ενόψει όσων η ίδια αναφέρει στο κείμενο της διαβούλευσης. Ειδικότερα, **α) με βάση τις ισχυρές ενδείξεις τις οποίες η ίδια καταγράφει και β) με βάση τα κριτήρια για την εκτίμηση της κοινής δεσπόζουσας θέσης που αναφέρονται στο Παράρτημα II στις Οδηγίες Πλαίσιο, θα ανέμενε κανείς η ΕΕΤΤ να έχει καταλήξει σε αντίθετο συμπέρασμα από αυτό που διατυπώνει στο κείμενο της διαβούλευσης, καθώς όπως αναφέρεται παρακάτω, τα περισσότερα από αυτά τα κριτήρια συναντώνται στην ελληνική πραγματικότητα, όπως και η ίδια σε σημαντικό βαθμό **συνομολογεί** και συγκεκριμένα:**

 - Ωριμη αγορά: σύμφωνα με την ΕΕΤΤ η Ελλάδα είναι πλέον μια ώριμη αγορά (σελ. 49 του κειμένου της διαβούλευσης),
 - Στασιμότητα ή μικρή αύξηση της ζήτησης: με ποσοστά διείσδυσης 90,5%, ο βαθμός αύξησης, όπως σημειώνει η ΕΕΤΤ (σελ. 49), είναι περιορισμένος και είναι πιθανό οι υπόλοιποι πελάτες να μην είναι ιδιαίτερα ελκυστικοί όσον αφορά τα έσοδα που θα αποφέρουν,
 - Ομοιογενές προϊόν: με βάση και τις αναφορές της ΕΕΤΤ, τα προϊόντα που παρέχονται από τους ΠΔΚ παρουσιάζουν πολύ μεγάλο βαθμό ομοιότητας μεταξύ τους,
 - Συμμετρία στις δομές κόστους, στις οποίες βασίζονται οι ΠΔΚ στην Ελλάδα (τα συμπεράσματα της CMT σελ. 5 του εγγράφου της ΕΕ, είναι εφαρμοστέα στην περίπτωση της ελληνικής αγοράς),

- Παρόμοια μερίδια αγοράς: ειδικά σε ότι αφορά την VODAFONE και την COSMOTE τα μερίδια αγοράς είναι σχεδόν ίδια,
- Έλλειψη τεχνικής καινοτομίας, ώριμη τεχνολογία: όλοι οι ΠΔΚ χρησιμοποιούν τεχνολογία 3G και ως εκ τούτου κανένας δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα,
- Υψηλοί φραγμοί στην είσοδο-έλλειψη δυναμικού ανταγωνισμού: οι φραγμοί στην είσοδο είναι μάλλον ανυπέρβλητοι, αφού δεν φαίνεται να υπάρχει καμία απολύτως περίπτωση επιπλέον παίκτη στην αγορά των ΠΔΚ (σελ. 62 της διαβούλευσης),
- Έλλειψη αντισταθμιστικής αγοραστικής ισχύος, όπως η ίδια η ΕΕΤΤ έχει διαπιστώσει (σελ. 62-63 της διαβούλευσης),
- Υψηλό ποσοστό διαφάνειας της ελληνικής αγοράς και ως εκ τούτου δομικοί μηχανισμοί που θα επέτρεπαν στους ΠΔΚ να παρακολουθούν έμμεσες συμφωνίες. Για παράδειγμα, εάν οι ΠΔΚ συμφωνήσουν να αρνηθούν την πρόσβαση σε κάποιον τρίτο, εάν κάποιος από αυτούς αποκλίνει από αυτή την πρακτική, τα αποτελέσματα θα είναι αμέσως ορατά καθώς θα εμφανιστεί ένας νέος πάροχος υπηρεσιών στην λιανική αγορά
- Έλλειψη πραγματικών ή μελλοντικών περιορισμών στην αγορά, καθώς δεν φαίνεται να υπάρχει δυνατότητα να επηρεαστούν/ αποτραπούν τα αποτελέσματα της εναρμονισμένης δράσης των ΠΔΚ από κάποιον τρίτο εξωγενή παράγοντα,
- Ύπαρξη αποτρεπτικού μηχανισμού: τα συμπεράσματα που διατυπώνει η ΕΕΤΤ στα πλαίσια της ανάλυσης είναι μάλλον ακατανόητα, γι' αυτό είμαστε αναγκασμένοι να αναφερθούμε στα αντίστοιχα συμπεράσματα της Ισπανικής ρυθμιστικής αρχής (σελ. 6 του εγγράφου της ΕΕ), η οποία αναφέρει ότι εάν ένας ΠΔΚ έδινε πρόσβαση στο δίκτυό του, οι άλλοι θα αντιδρούσαν δίνοντας πρόσβαση σε άλλες ενδιαφερόμενες εταιρίες με παρόμοιες εμπορικές προοπτικές. Επιπροσθέτως, η CMT θεωρεί ότι υπάρχουν και άλλες μορφές αποτροπής, όπως πόλεμος τιμών σε επίπεδο λιανικής, ή γενικά διατάραξη των θεμελιωδών αρχών της εμπορικής πρακτικής που ακολουθούν οι ΠΔΚ, με την αλλαγή επιχειρηματικού μοντέλου (π.χ. υιοθέτηση χαμηλότερων τιμών, κατάργηση επιδότησης συσκευών, απλοποίηση υπολογισμού χρεώσεων, κλπ.). Η αρχική απόκλιση και τα αποτρεπτικά μέτρα θα οδηγούσαν σε μια νέα ισορροπία στην αγορά με χαμηλές τιμές λιανικής και συνακόλουθα χαμηλή κερδοφορία και καμία αύξηση μεριδίου αγοράς. Όλοι οι ΠΔΚ γνωρίζουν κατά συνέπεια τις συνέπειες της παροχής πρόσβασης σε τρίτους, και ως εκ τούτου δεν θα διακινδυνεύσουν τα μερίδια αγοράς τους και την κερδοφορία τους.

Κάποια μόνο από τα παραπάνω στοιχεία οδήγησαν την Ισπανική Ρυθμιστική Αρχή στην διαπίστωση ύπαρξης συλλογικής δεσπόζουσας θέσης και επέβαλε ρυθμιστικές υποχρεώσεις, με την σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αντίθετα, η ΕΕΤΤ θεώρησε ότι στην ελληνική αγορά, με απόλυτα συγκρίσιμες επικρατούσες συνθήκες, δεν υπάρχει συλλογική δεσπόζουσα θέση, **παρά το γεγονός ότι η ίδια έχει εκδώσει όχι μια, αλλά δύο!!! Αποφάσεις επιβολής προστίμων στους ΠΔΚ για εναρμονισμένη πρακτική, δηλαδή για την συμπεριφορά που**

αποτελεί τον πυρήνα της κοινής (συλλογικής) δεσπόζουσας θέσης, χωρίς να παρέχει επαρκείς, πλήρεις, σαφείς και νόμιμες αιτιολογίες για την τελική θέση που έλαβε.

Με βάση όλα τα παραπάνω, είναι προφανές ότι τα χαρακτηριστικά που έχει η σχετική Ελληνική λιανική αγορά ενθαρρύνουν τον σιωπηλό συντονισμό.

Οι ΠΔΚ, έχοντας όλοι τους επιτύχει σχετικά υψηλά ποσοστά κερδοφορίας και ενόψει των υψηλών φραγμών εισόδου, έχουν ισχυρά κίνητρα να διατηρήσουν την υφιστάμενη δομή της αγοράς και να αποτρέψουν την πρόσβαση σε τρίτους MVNOs, οι οποίοι θα έθεταν σε κίνδυνο το επιχειρηματικό τους μοντέλο, αφ' ενός με το να μην αποδύονται σε ανταγωνισμό τιμών σε επίπεδο λιανικής και αφετέρου αρνούμενοι την πρόσβαση σε MVNO σε επίπεδο χονδρικής.

Με την άρνηση παροχής πρόσβασης, οι ΠΔΚ κρατούν για τον εαυτό τους την αγορά λιανικής σε υψηλά επίπεδα τιμών και συνακόλουθα κερδοφορίας, χωρίς την απειλή ενός ή περισσοτέρων νέων ανταγωνιστών. Έχουν λοιπόν συμφέρον, όταν εκφραστεί ζήτηση, να την αρνηθούν, είτε άμεσα, είτε έμμεσα, προσφέροντάς την σε υψηλές τιμές, ή παρεμβάλλοντας εμπόδια κάθε είδους, αντίστοιχα με αυτά που παρεμβάλλει ο ΟΤΕ.

Αξίζει σε αυτό το σημείο να γίνει αναφορά στο γεγονός ότι στο παρελθόν, σε ανεπίσημες και δυστυχώς προφορικές επαφές με ΠΔΚ, οι τελευταίοι είχαν επιδείξει απροθυμία και είχαν παραπέμψει στις καλένδες οποιαδήποτε συζήτηση για παροχής πρόσβασης στο δίκτυό τους σε τρίτους που επιθυμούσαν να αναπτύξουν δραστηριότητα MVNO. Ακόμη ότι είναι άγνωστο το περιεχόμενο των αποφάσεων της ΕΕΤΤ με αριθμό 378/16/16.03.2006, 352/248/17.08.2005, 253/249/17.08.2005, 353/247/ 17.08.2005 και 353/250/17.08.2005, τις οποίες δεν έχει θέσει στη διάθεση της διαβούλευσης. Η μελέτη των αποφάσεων αυτών κρίνεται απαραίτητη για την υποβολή ακόμη περισσότερο ουσιωδών και εμπειριστατωμένων σχολίων στα πλαίσια της Δημόσιας Διαβούλευσης της ΕΕΤΤ για τον ορισμό και την ανάλυση της αγοράς και τις προτεινόμενες κανονιστικές υποχρεώσεις για την υπόψη αγορά Χονδρικής Πρόσβασης και Εκκίνησης Κλήσεων στα Δίκτυα Κινητής Τηλεφωνίας (αγορά υπ. αρ. 15, Σύσταση Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

Ενόψει όλων των ανωτέρω, η FORTHnet,

Απαντώντας συγκεκριμένα στην Ερώτηση Ε7, διαφωνεί ριζικά με την αρχική άποψη της ΕΕΤΤ ότι οι εταιρείες VODAFONE, δεν κατέχουν συλλογική δεσπόζουσα θέση στην σχετική αγορά στα πλαίσια της παρούσας εξέτασης COSMOTE και TIM και ισχυρίζεται, ότι η ΕΕΤΤ οφείλει να επανεξετάσει την θέση της, να διαπιστώσει ότι συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των ΠΔΚ και να επιβάλει, κατά το παράδειγμα της Μάλτας και της Ισπανίας, σχετικές υποχρεώσεις,

- Διαπραγμάτευσης κάθε αιτήματος πρόσβασης με καλή πίστη και στη βάση εύλογων όρων.

- Παρέμβασης της ΕΕΤΤ σε περίπτωση αποτυχίας των διαπραγματεύσεων για την εξασφάλιση πρόσβασης σε βάση πλήρους MVNO (π.χ MVNO που εγκαθιστούν τις δικές τους δικτυακές υποδομές)
- αμεροληψίας / μη διάκρισης
- διαφάνειας,
- λογιστικού διαχωρισμού
- Εφαρμογής μέτρων ελέγχου τιμών και κοστολόγησης και παρέμβασης της ΕΕΤΤ σε περίπτωση αποτυχίας των σχετικών διαπραγματεύσεων, ώστε να εξασφαλίζεται τιμολόγηση σε βάση κοστοστρέφειας.

4.4. TIM-HELLAS

1. Ορισμός Αγοράς

Αναφορικά με την υπό Ε. 1 ερώτηση. Συμφωνείτε - από τεχνικής και οικονομικής απόψεως- με τα αρχικά συμπεράσματα της Ε.Ε.Τ.Τ. αναφορικά με τον ορισμό της χονδρικής αγοράς για την πρόσβαση και προέλευση (εκκίνηση) κλήσεων στα δημόσια δίκτυα κινητής τηλεφωνίας;

Επί της αρχής συμφωνούμε με τα αρχικά συμπεράσματα¹ της δημόσιας διαβούλευσης αναφορικά με τον ορισμό της αγοράς, πλην όμως θεωρούμε ότι μόνο η ενιαία οριοθέτηση της σχετικής αγοράς, ήτοι συνολικά από όλους τους ΠΔΚ, τεκμηριώνεται με επιστημονικό τρόπο και καταλήγει σε συμπεράσματα καθολικά αποδεκτά καθόσον τα χαρακτηριστικά της ως άνω σχετικής αγοράς αφίστανται αυτών της αγοράς τερματισμού κλήσεων με αναπόδραστο αποτέλεσμα η τελευταία να αποτελεί μία ξεχωριστή σχετική αγορά.

Ειδικότερα, αναφορικά με τα συμπεράσματα ότι η εν λόγω σχετική αγορά περιλαμβάνει,

¹ Βλ. Κεφάλαιο 2.4.6. της δημόσιας διαβούλευσης, σελ. 20.

- αφενός όλες τις υπηρεσίες χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων που παρέχονται από τους ΠΔΚ, καθώς και
- την αυτοπαρεχόμενη πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων από καθετοποιημένους ΠΔΚ, θα πρέπει να επισημανθούν τα εξής:

***Επί του συμπεράσματος** ότι η εν λόγω σχετική αγορά περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων που παρέχονται από τους ΠΔΚ.*

Αν διασπάσουμε την αλυσίδα αξίας (value chain or revenue origins) της χονδρικής αγοράς πρόσβασης θα διαπιστώσουμε ότι αυτή συναποτελείται, υπό τον όρο της τεχνολογικής ουδετερότητας², από πολλαπλά επίπεδα που περιλαμβάνουν -ενδεικτικά και μόνον³-, παρόχους περιεχομένου, παρόχους διαδικτυακής πρόσβασης και υποστήριξης διαδικτυακών εφαρμογών, τους ίδιους τους παρόχους της πρόσβασης σε κινητά δίκτυα, παρόχους λιανικών υπηρεσιών, διανομείς και εμπορικούς συνεργάτες και βέβαια τελικούς χρήστες⁴. Επομένως, όταν ομιλούμε για πρόσβαση -και δη για χονδρική πρόσβαση- δεν αναφερόμαστε σε μία μονοσήμαντη και αποσπασματική δραστηριότητα, αλλά συνήθως συναντούμε μία διαδραστική σχέση μεταξύ περισσότερων του ενός επιπέδων της ως άνω αλυσίδας αξίας, είτε κατά τρόπο καθετοποιημένο, είτε οριζόντια. Ως εκ τούτου, όταν ορίζουμε για λόγους ρυθμιστικής πολιτικής τη σχετική αγορά χονδρικής πρόσβασης, οφείλουμε να διακρίνουμε ότι αυτή συναποτελείται:

- από τη χονδρική αγορά τερματισμού φωνητικών κλήσεων σε κινητά δίκτυα⁵,
- από τη χονδρική αγορά τερματισμού δεδομένων σε κινητά δίκτυα⁶,
- από τη χονδρική αγορά εκκίνησης κλήσεων από κινητά δίκτυα,
- από την αγορά διεθνούς περιαγωγής και τέλος,
- από την αγορά εθνικής περιαγωγής.

² Αναφερόμαστε επομένως σε δίκτυα, τόσο 2^{ης}, όσο και 3^{ης} γενιάς.

³ Το γεγονός του ενδεικτικού χαρακτήρα της αλυσίδας αξίας, είναι φυσικό επακόλουθο της φύσεως των ηλεκτρονικών επικοινωνιών ως επιχειρηματικής δραστηριότητας εντάσεως τεχνολογίας.

⁴ Βλ. Squire, Sanders & Dempsey LLP “Study on Market Definitions for Regulatory Obligations in Communications Markets”, Κεφάλαιο 6 υπό III.3.A. Mobile Access Markets, σελ. 316 επ..

⁵ Η οποία για λόγους ρυθμιστικούς και λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών που συναντώνται σε αυτή, έχει αποκοπεί και αποτελεί την αγορά υπ’ αριθμ. 16 της Σύστασης, βλ. και 392/17/2006 Απόφαση της Ε.Ε.Τ.Τ..

⁶ Και για αυτή την αγορά ισχύει ότι για την αγορά τερματισμού φωνητικών κλήσεων σε κινητά δίκτυα.

Συνακόλουθα των ως άνω σκέψεων, το συμπέρασμα της Ε.Ε.Τ.Τ.⁷, ότι η σχετική αγορά περιλαμβάνει όλες τις υπηρεσίες χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων που παρέχονται από τους ΠΔΚ, για να είναι επιστημονικά και ρυθμιστικά εύστοχο θα πρέπει ρητά να επισημανθεί ότι αναφέρεται μόνο στις υπό (iii) και (v) αγορές της ως άνω αρίθμησης⁸.

Επί του συμπεράσματος ότι η εν λόγω σχετική αγορά περιλαμβάνει την αυτοπαρεχόμενη πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων από καθετοποιημένους ΠΔΚ⁹

Η Ε.Ε.Τ.Τ. εκκινεί από την άποψη¹⁰ ότι: «...αυτή η πιθανή αγορά (της αυτοπαρεχόμενης πρόσβασης) μπορεί να δημιουργηθεί με βάση την αυτό-παρεχόμενη πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων. Αυτό συμβαίνει επειδή ένα υποθετικό μονοπώλιο που θα παρείχε υπηρεσίες χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων σε παρόχους έμμεσης πρόσβασης ή ΕΠΔΚ, θα μπορούσε, κατά πάσα πιθανότητα, να αντιμετωπίσει ανταγωνιστικούς περιορισμούς από έναν καθετοποιημένο ΠΔΚ σε επίπεδο λιανικής. Η υπόθεση αυτή βασίζεται στην κατανόηση του ότι η υποκαταστασιμότητα από την πλευρά της ζήτησης σε επίπεδο λιανικής είναι πιθανό να είναι ισχυρή (βλ. Ενότητα 2.5)». Πλην, όμως η υποκαταστασιμότητα θα πρέπει να αναφέρεται στο ίδιο επίπεδο με αυτό της σχετικής αγοράς, ήτοι σε επίπεδο χονδρικής, προκειμένου το SSNIP test να οδηγήσει σε αποδεκτά αποτελέσματα και όχι σε επίπεδο λιανικής. Ομοίως, η υποκατάσταση προσφοράς και ζήτησης αποτελεί μία στάθμιση ενός υπαρκτού και ρεαλιστικού ενδεχόμενου, ένας υποθετικός μονοπωλιακός παίχτης της αγοράς να αντιμετωπίσει αντισταθμιστική ανταγωνιστική πίεση από έναν εν δυνάμει ανταγωνιστή¹¹ και ως εκ τούτου δεν είναι

⁷ Βλ. Κεφάλαιο 2.4.6. της δημόσιας διαβούλευσης, σελ. 20.

⁸ Παρέβαλε και την παραδοχή που γίνεται στη δημόσια διαβούλευση ότι: «Οι ΠΔΚ στην Ελλάδα δεν προσφέρουν υπηρεσίες χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων σε άλλους παρόχους υπηρεσιών, εκτός από την εθνική περιαγωγή...», Κεφάλαιο 2.4.4., σελ 19.

⁹ Εν προκειμένω και στην υποσημείωση 23 (σελ. 18) του Κεφαλαίου 2.4.2. της δημόσιας διαβούλευσης, που αναφέρεται στους ΠΔΚ, η μεταφορά του όρου ‘home location registers’, είναι αδόκιμη, η δε ορθή μεταφορά είναι ‘οικεία βάση εγγραφής’.

¹⁰ Βλ. Κεφάλαιο 2.4.4., σελ 19 της δημόσιας διαβούλευσης.

¹¹ Για το λόγο αυτό η έκταση της υποκατάστασης της προσφοράς και ζήτησης πρέπει να διερευνάται επί τη βάση ενός ευχερούς και πιθανού σεναρίου (imminent scenario) και όχι επί τη βάσει μίας αποκλειστικά και μόνο θεωρητικής κατασκευής. Βλ. το ανάλογο και συνεπές προς την παρατήρηση αυτή, σκεπτικό της Ε.Ε.Τ.Τ. στη δημόσια διαβούλευση για τα τέλη τερματισμού φωνητικών κλήσεων σε κινητά δίκτυα, όπου το θεωρητικό ενδεχόμενο ενός εν δυνάμει ανταγωνιστή ο οποίος επί τη βάσει ενός VPN θα μπορεί να κάνει κατ’ επιλογή περιαγωγή στα δίκτυα των ΠΔΚ, αποκλείστηκε ως θεωρητικό και μόνον.

επιστημονικά και ρυθμιστικά ορθό να περιορίζεται σε μία θεωρητική εκδοχή/κατασκευή ανταγωνισμού. Πολλώ δε μάλλον τα συμπεράσματα που προέκυψαν -κατά τη μελέτη της Ε.Ε.Τ.Τ.- και τα οποία αναδεικνύουν την τάση της αγοράς (trends) θα πρέπει να επιβεβαιώνονται μεθοδολογικά¹², γεγονός που εν προκειμένω έχει παραληφθεί.

Συμπερασματικά, θεωρούμε ότι επί της αρχής τα δύο συμπεράσματα της Ε.Ε.Τ.Τ., ήτοι ότι η εν λόγω σχετική αγορά περιλαμβάνει, αφενός όλες τις υπηρεσίες χονδρικής πρόσβασης και εκκίνησης κλήσεων που παρέχονται από τους ΠΔΚ, καθώς και την αυτοπαρεχόμενη πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων από καθετοποιημένους ΠΔΚ, προσεγγίζουν την πραγματικότητα και συνάδουν με τον ορισμό της εν λόγω αγοράς, πλην όμως όπως τίθενται στο κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης στερούνται ακρίβειας και επιστημονικής τεκμηρίωσης, αντίθετα με το συμπέρασμα ότι η σχετική αγορά τυγχάνει ενιαία, ήτοι συναποτελείται από όλους τους ΠΔΚ, το οποίο τεκμηριώνεται επαρκώς.

Αναφορικά με την υπό Ε. 2 ερώτηση. Συμφωνείτε με τα αρχικά συμπεράσματα της Ε.Ε.Τ.Τ. σχετικά με τις κινητές υπηρεσίες επικοινωνιών σε επίπεδο λιανικής; Εάν όχι, ποιες υπηρεσίες θεωρείτε ότι θα πρέπει να περιληφθούν στη λιανική 'δέσμη' υπηρεσιών που προσδιόρισε η Ε.Ε.Τ.Τ.;

Η Εταιρία μας συμφωνεί με την προϊοντική οριοθέτηση της σχετικής αγοράς, όπως αυτή διαλαμβάνεται στη δημόσια διαβούλευση¹³ θεωρούμε μάλιστα ορθό το γεγονός της μη περίληψης υπηρεσιών αποστολής δεδομένων (data layers via GPRS, WAP, 3G -με εξαίρεση την παροχή φωνητικών κλήσεων και SMS via 3G-), καθώς και καθ' υπέρβαση της αρχής της τεχνολογικής ουδετερότητας-,

- αφενός οι υπηρεσίες δεδομένων μόνο ως συμπληρωματικές και όχι ως υποκατάστατες υπηρεσίες μπορούν να εκληφθούν,

¹² Η επιβεβαίωση των πορισμάτων του επιπέδου υποκατάστασης στην αγορά μπορεί ενδεικτικά να επιτευχθεί, με τη διερεύνηση της διαπροϊοντικής ελαστικότητας (cross-price elasticities), την ιστορική εξέλιξη των τιμών αμφοτέρων των προϊόντων, κύριων και υποκαταστάτων που θα πρέπει να είναι η ίδια (price correlation tests), των τυχόν εποχικών ή άλλων χαρακτηριστικών της αγοράς (temporal, seasonal or multiple markets), την ύπαρξη τυχόν συμπληρωματικών αγορών (after or secondary markets) και τέλος τη διάρκεια της σχετικής αγοράς ιστορικά (consistency of market definition over time).

¹³ Βλ. σελ. 31 & 32 της δημόσιας διαβούλευσης.

- αφετέρου δε στο παρελθόν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε παρεμφερές θέμα ¹⁴ -και επί τη βάσει της σκέψης 27 της Οδηγίας Πλαίσιο ¹⁵ - δέχθηκε ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται από αναπτυσσόμενες ή ανώριμες εμπορικά τεχνολογίες δεν πρέπει να υπόκεινται σε «άτοπες υποχρεώσεις» ¹⁶.

Πλην όμως δεν πρέπει να διαφεύγει ότι, η προϊόντική οριοθέτηση της σχετικής αγοράς, αποτελεί ένα θεωρητικό εργαλείο και γίνεται για λόγους και μόνον εφαρμογής της ρυθμιστικής πολιτικής και διερεύνησης της έκτασης που μπορεί να λάβει η υποκατάσταση προσφοράς και ζήτησης στη σχετική αγορά, καθώς και της έντασης που μπορεί να λάβει η αντισταθμιστική αγοραστική των τελικών καταναλωτών ¹⁷.

Αναφορικά με την υπό Ε. 3 ερώτηση. Συμφωνείτε ότι οι σχετικές γεωγραφικές αγορές για την παροχή κινητών υπηρεσιών επικοινωνιών σε επίπεδο λιανικής καθώς και η πρόσβαση και εκκίνηση κλήσεων σε επίπεδο χονδρικής έχουν εθνικό εύρος;

Ως προς το θέμα της γεωγραφικής διάστασης της αγοράς αξίζει να τονιστεί ότι σαφώς η υπαγωγή της σχετικής αγοράς σε γεωγραφικά όρια αναφέρεται στην περιοχή όπου οι επιχειρήσεις-παίκτες της σχετικής αγοράς δραστηριοποιούνται από την πλευρά της προσφοράς και της ζήτησης των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών και υπό τον όρο ότι οι συνθήκες του ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς. Πλην όμως, τα γεωγραφικά όρια μίας αγοράς, αν και δεν πρέπει να περιλαμβάνουν γειτονικές γεωγραφικές περιοχές στις οποίες οι συνθήκες του ανταγωνισμού δύνανται διαφέρουν σημαντικά ¹⁸, δεν πρέπει καθ' ουδένα λόγο να συγχέονται με

¹⁴ Βλ. SG-Greffe (2004) D/200489 “Case UK/2003/0040: Wholesale mobile voice call termination Comments pursuant to Article 7(3) OF Directive 2002/21/EC”.

¹⁵ Βλ. Οδηγία 2002/21/EK, σκέψη 27 «...Οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές (που θα συντάξει η Επιτροπή) θα αντιμετωπίσουν επίσης το θέμα των αναδυόμενων αγορών, όπου, εκ των πραγμάτων, η εταιρία που ηγείται της αγοράς είναι πιθανό να διαθέτει σημαντικό μερίδιο της αγοράς, αλλά δεν θα πρέπει να της επιβάλλονται άτοπες υποχρεώσεις...».

¹⁶ Βλ. SG-Greffe (2004) D/200489, under chapter III. Comments – The appropriateness of the proposed set of obligations.

¹⁷ Επιπρόσθετα, το Σχήμα 2 (σελ. 21) της δημόσιας διαβούλευσης, καταλήγει σε εκ διαμέτρου αντίθετα συμπεράσματα από αυτά των Κεφαλαίων 2.5.3. και 2.5.6. καθόσον εκλαμβάνει τις υπηρεσίες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας να ανήκουν στην ίδια σχετική αγορά (θέτοντας ως ένδειξη ‘NAI’), γεγονός που, τόσο ρυθμιστικά, όσο και κανονιστικά είναι εσφαλμένο.

¹⁸ United Brands v. Commission [1978] ECR 207

τα διοικητικά όρια μίας χώρας. Πολλώ δε μάλλον χώρες με σημαντικά διαφορετική διοικητική διάρθρωση δύνανται να συναποτελούν μία αγορά, όταν επιχειρήσεις της μίας χώρας μπορούν να αποτελέσουν εν δυνάμει ανταγωνιστές υποκαθιστώντας τις επιχειρήσεις της έτερης χώρας κατά την εφαρμογή του SSNIP test¹⁹. Επί τη βάση της θεώρησης αυτής, πιστεύουμε ότι δεν έχει τεκμηριωθεί επαρκώς η γεωγραφική διάσταση της σχετικής αγοράς.

2. Ανάλυση Αγοράς

Αναφορικά με την υπό Ε. 4 ερώτηση. Συμφωνείτε με τα αρχικά συμπεράσματα της ΕΕΤΤ αναφορικά με την ανάλυση αγοράς;

Αναφορικά με την υπό Ε. 5 ερώτηση. Σε ποια άλλα οικονομικά και εμπορικά κριτήρια θα μπορούσε να βασιστεί η ΕΕΤΤ ώστε να εποπτεύει την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στο επίπεδο λιανικής; Παρακαλούμε όπως αναπτύξετε την απάντησή σας και την θεμελιώσετε με οικονομικά στοιχεία όπου δυνατόν.

Αναφορικά με την υπό Ε. 6 ερώτηση. Συμφωνείτε με την αρχική ανάλυση και τα αρχικά συμπεράσματα της ΕΕΤΤ σχετικά με τις ανταγωνιστικές θέσεις των εταιρειών VODAFONE, COSMOTE και TIM HELLAS;

Αναφορικά με την υπό Ε. 7 ερώτηση. Συμφωνείτε με την αρχική άποψη της ΕΕΤΤ ότι οι εταιρείες VODAFONE, COSMOTE και TIM HELLAS δεν κατέχουν συλλογική δεσπόζουσα θέση στην σχετική αγορά στα πλαίσια της παρούσας εξέτασης;

Συνακόλουθα του ορισμού της αγοράς η Ε.Ε.Τ.Τ. καταλήγει σε ορθά συμπεράσματα αναφορικά με το επίπεδο ανταγωνισμού²⁰ στην αγορά. Επί τη βάση της πάγιας θεώρησης ότι το θεμελιώδες

¹⁹ Ως εκ τούτου κατά την οριοθέτηση της γεωγραφικής αγοράς θα πρέπει να συνυπολογίζονται ο παράγοντας των εισαγωγών και εν προκειμένω το cross border subsidization, τα κόστη μεταφοράς καθώς και άλλα δυναμικά στοιχεία της αγοράς όπως οι καταναλωτικές συνήθειες, οι οποίες για παράδειγμα στη βιομηχανία του έντυπου και ηλεκτρονικού τύπου οριοθετούν πάντα τη σχετική αγορά στο πλαίσιο των κυριαρχικών ορίων.

²⁰ Βλ. Κεφάλαια 3.2.3., 3.4. & 3.5. της δημόσιας διαβούλευσης.

χαρακτηριστικό που αποτυπώνει τη Σημαντική Ισχύ -σύμφωνα με το άρθρο 14 της Οδηγίας Πλαίσιο- μίας επιχείρησης -σε δεδομένη αγορά- συνίσταται στο γεγονός ότι αυτή δύναται να απολαμβάνει θέση οικονομικής ισχύος και κατ' επέκταση να συμπεριφέρεται, σε σημαντικό βαθμό, ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες της και εν τέλει τους καταναλωτές²¹ και το οποίο μπορεί να προσδιοριστεί με την εκτίμηση σειράς κριτηρίων²² που εκκινούν από:

- τον προσδιορισμό των μεριδίων του κυρίαρχου παρόχου στη συγκεκριμένη αγορά²³ και τα οποία ανάγλυφα αποτυπώνουν την καταχρηστική δύναμη που αυτός μπορεί να ασκήσει σε αυτή και να τιθασεύσει τους επίδοξους ανταγωνιστές του και επεκτείνονται:
- στον σε απόλυτα οικονομικά μεγέθη όγκο της τυχόν κυρίαρχης επιχείρησης²⁴,
- της ύπαρξης αντισταθμιστικής αγοραστικής δύναμης²⁵,
- της προνομιακής πρόσβασης που ο κυρίαρχος πάροχος δύναται να έχει σε αγορές χρήματος²⁶,
- της πιθανής προϊόντικης διαφοροποίησης²⁷ όταν αυτή δεν είναι ουσιαστική, αλλά δε συνιστά παρά αντι-ανταγωνιστική μεθόδευση,
- της ύπαρξης εκτεταμένου δικτύου διανομής και πωλήσεων²⁸,

²¹ Βλ. 27/26 United Brands κατά Επιτροπής (1978).

²² Βλ. 2002/C 165/03, παρ. 78επ..

²³ Με threshold το ποσοστό 40%, επί τη βάση και μόνον του οποίου δύναται μία επιχείρηση να κατέχει ΣΙΑ.

²⁴ Βλ. σκέψη 78 των κατευθυντήριων γραμμών. Η γενικότερη αγορά παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, δεδομένου των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της (υψηλά σταθερά κόστη, οικονομίες κλίμακος, οικονομίες φάσματος, σταυροειδείς επιδοτήσεις, εξωτερικές οικονομίες δικτύου, διαφοροποιημένη χρηματοοικονομική διάρθρωση κ.λ.π.), δίδει τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις με σημαντικά μεγαλύτερο μέγεθος από τον ανταγωνισμό να εκμεταλλευτούν μία σειρά από δυνατότητες και ευκολίες που το μέγεθός τους, τους επιτρέπει. Αυτές είναι για παράδειγμα σημαντικές οικονομίες κλίμακος στη διαχείριση κεφαλαίου, προμηθειών, υποδομών, λογιστικής υποστήριξης και μάρκετινγκ.

²⁵ Βλ. σκέψη 78 των κατευθυντήριων γραμμών. Η οποία μπορεί να τονώσει την ελαστικότητα της αγοράς και να εξαναγκάσει τον κυρίαρχο πάροχο να εγκαταλείψει αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές.

²⁶ Βλ. σκέψη 78 των κατευθυντήριων γραμμών.

²⁷ Βλ. σκέψη 78 των κατευθυντήριων γραμμών. Κατά κανόνα η υψηλή προϊόντική διαφοροποίηση συνεπάγεται μεγαλύτερη ισχύ στην αγορά, δεδομένου ότι περιορίζει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και μειώνει την αντισταθμιστική αγοραστική δύναμη των καταναλωτών. Πλην όμως, όταν το φαινόμενο αυτό είναι συνυφασμένο με την τεχνολογική πρωτοπορία, είναι υγιές και μπορεί να περιορίζει τον -υγιή στην περίπτωση αυτή- ανταγωνισμό, αλλά αυξάνει εκθετικά το κοινωνικό όφελος. Αντίθετα, όταν η προϊόντική διαφοροποίηση παρατηρείται σε ώριμες αγορές εν απουσία τεχνολογικών καινοτομιών, για παράδειγμα μέσω του bundling προϊόντων και υπηρεσιών, ατώτερο στόχο έχει την περιχαράκωση της συνδρομητικής βάσης έναντι του ανταγωνισμού, ήτοι την ανόρθωση εμποδίων εισόδου για τους νεοεισερχόμενους και την έκπτωση των ανταγωνιστών από την αγορά.

²⁸ Βλ. σκέψη 78 των κατευθυντήριων γραμμών. Τα δίκτυα διανομής και πωλήσεων, συνεπάγονται υψηλά σταθερά και λειτουργικά κόστη, ενώ και υπό τον όρο ύπαρξης της απαιτούμενης κεφαλαιακής επάρκειας συχνά είναι κατ' ουσία αδύνατο να αναπαραχθούν από τον ανταγωνισμό, καθόσον ενσωματώνουν χαρακτηριστικά που δεν είναι δυνατό να αντιγραφούν. Ένα δίκτυο αποκλειστικής πρόσβασης και σημαντικά διαφοροποιημένο από τον

- του τυχόν κόστους και εμποδίων που υφίστανται ήδη εντός της αγοράς
- της τιμολογιακής πρακτικής και τέλος,
- της ορθής εφαρμογής και αξιολόγησης του δείκτη ‘ΗΗΙ’²⁹,

η Ε.Ε.Τ.Τ. οδηγείται ορθά στο συμπέρασμα ότι η από την εν λόγω σχετική αγορά απουσιάζουν επιχειρήσεις με ατομική ή συλλογική δεσπόζουσα θέση και κατ’ επέκταση δεν υφίστανται οι κατ’ ελάχιστον επιβαλλόμενες από το κανονιστικό πλαίσιο προϋποθέσεις για την επιβολή κανονιστικών υποχρεώσεων.

ανταγωνισμό, τόσο γεωγραφικά, όσο και λειτουργικά, όπως αυτό που διαθέτει ο κυρίαρχος πάροχος, κατ’ ουσία συνιστά εμπόδιο εισόδου και συνεπάγεται ένα ανυπέρβλητο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι του ανταγωνισμού.
²⁹ Βλ. Κεφάλαιο 3.3.2. της δημόσιας διαβούλευσης.

4.5. VIVODI

Η εταιρεία μας συμφωνεί με τα συμπεράσματα της Επιτροπής σας αναφορικά με τον ορισμό την ανάλυση αγοράς και τις προτεινόμενες κανονιστικές υποχρεώσεις για την αγορά Χονδρικής Πρόσβασης και Εκκίνησης Κλήσεων στα Δίκτυα Κινητής Τηλεφωνίας υπό τον όρο ότι η εν λόγω αγορά θα εποπτεύεται συνεχώς από την Επιτροπή σας και θα τελεί υπό εξέταση και ανάλυση τόσο υπό το δίκαιο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών όσο και υπό το δίκαιο του ανταγωνισμού